

Aanslag Halle nachtmerrie voor Duitsland

Achtergrond - 10 oktober 2019 - Auteur: Wiebke Pittlik

Een aanval op een synagoge, uitgerekend in Duitsland, dat is voor veel Duitsers een nachtmerrie. De bewapende man die woensdag probeerde een synagoge in de stad Halle, Saksen-Anhalt, binnen te dringen was een 27-jarige Duitse rechtsextremist. Hij heeft voorafgaand aan zijn daad op internet foto's en statements verspreid vol jodenhaat.

De verdachte Stephan B. uit Saksen-Anhalt, probeerde de deur van de synagoge open te schieten en gebruikte ook explosieven. Binnen waren ongeveer tachtig joden (*Actualisering 12-10: later bijgesteld naar vijftig*) samengekomen ter gelegenheid van Jom Kippoer, Grote Verzoendag. Toen de man de deur niet openkreeg, schoot hij een vrouw op straat en een man in een shoarmazaak dood, voordat hij door de politie werd overmeesterd. Later werd bekend dat het gaat om de 40-jarige Jana L. en de 20-jarige Kevin S.

Halle is een studentenstad, de synagoge ligt in een nette woonwijk waar veel gezinnen wonen. "Dit had echt niemand verwacht", zegt Duska Roth, antropoloog, journalist en moeder van twee kinderen, telefonisch tegen Duitslandweb. Haar kinderen werden gisteren na de schietpartij urenlang binnengehouden op kinderdagverblijf en bso. Zelf was ze op haar werkplek, nabij de bewuste shoarmazaak. Roth zag wel politie, maar begreep pas dat het ernstig was toen ze op haar telefoon een Katwarn-melding kreeg, de Duitse variant van NL Alert. "Daar heb ik me voor aangemeld omdat ze soms waarschuwen voor stormen, ik heb een tuintje."

Roth woont op ongeveer 150 meter van de synagoge. "Het is een afgesloten en ommuurd terrein, met een begraafplaats ernaast. Er was nooit bewaking en ik heb ook nooit het gevoel gehad dat dat nodig was. Al zullen mensen van de joodse gemeente dat wellicht anders ervaren hebben."

Seehofer: 'Met onze geschiedenis mag zoiets in Duitsland niet gebeuren'

De synagoge werd niet extra bewaakt op deze belangrijke religieuze feestdag. Dat

noemde de voorzitter van de Centrale Joodse Raad, Josef Schuster, woensdagavond schandalig. De voorzitter van de Joodse gemeente van de synagoge in Halle sloot zich donderdag bij die kritiek aan. Volgens hem krijgt het gebedshuis nooit politiebescherming, ook niet als hij daarom vraagt. In veel Duitse steden worden joodse instellingen wel bewaakt. Minister Seehofer van Binnenlandse Zaken kondigde donderdag aan dat synagogen vanaf nu beter worden beschermd. "Met onze geschiedenis mag zo iets in Duitsland niet gebeuren", zei Seehofer.

Roth wil benadrukken dat Halle een aangename stad is om te leven: "Er is een probleem met extreem-rechts, dat weten we, maar dat is hier niet merkbaar. Op 1 mei zou hier een landelijke verzameling van rechtsextremisten zijn, maar die mensen kwamen niet verder dan het station omdat er te veel tegendemonstranten waren."

Rechts-radicalisme

De dader handelde volgens de politie alleen, maar zijn daad past in een golf van extreem-rechts geweld in Duitsland. Rechtsextremisme is al decennia lang een probleem, zeker in Oost-Duitsland, maar de laatste jaren neemt het geweld toe. Het afgelopen jaar staan de Duitse media vol met berichten over geweldsincidenten, invallen waarbij wapens worden gevonden en nieuw ontdekte extreemrechtse splintergroepen. Ook klinken de waarschuwingen van veiligheidsdiensten steeds ernstiger; de terreurdreiging door rechtsradicalen is toegenomen. De beweging heeft wijdvertakte structuren en steeds meer ingangen bij bijvoorbeeld politie en leger.

In juni was de schok groot toen de regionale CDU-politicus Walter Lübcke in Kassel werd doodgeschoten. Ook daarvoor zit een extreem-rechtse verdachte vast die niet bekend was bij de veiligheidsdiensten, net als de schutter in Halle. [Lees meer over het gevaar van neonazi-netwerken in Duitsland](#)

Antisemitisme

Ook antisemitische incidenten zijn er steeds meer. Volgens een [overheidsrapport uit mei 2019](#) is het aantal antisemitische delicten met 19,6 procent toegenomen, naar 1799. Negentig procent van deze delicten werd gepleegd door rechtsradicalen. Vorig jaar heeft de regering een speciale gezant ingesteld voor het joodse leven en antisemitisme, die onder meer voor betrouwbare cijfers moet zorgen (Lees ook op Duitslandweb: [Geweld wakkert Duits antisemitismedebat aan](#)).

Nijhuis: 'Dat joden zich in Duitsland niet veilig kunnen voelen is de

grootste schande die je kunt bedenken.'

De incidenten zijn een schandvlek, legt directeur Ton Nijhuis van het Duitsland instituut uit. "Er zijn in Duitsland niet veel joden. Het vervulde veel Duitsers met trots dat er de laatste jaren weer jonge Israëliische joden in Berlijn kwamen wonen en er een levendig joods leven kon ontstaan. Dat joden zich in Duitsland niet veilig kunnen voelen is de grootste schande die je kunt bedenken. Een aanslag op een synagoge op hun meest heilige dag is een nachtmerrie."

Of we moeten spreken van een antisemitische aanslag of van een rechts-extremistische aanslag daar wil Nijhuis geen oordeel over vellen. Het is beide, zegt hij. In Duitsland ligt extreemrechts en antisemitisme dichter bij elkaar dan in Nederland. "In Nederland heeft het rechtspopulisme zich uitgesproken tegen antisemitisme, denk aan Fortuyn en Wilders", zegt Nijhuis. De joods-christelijke traditie werd juist ingezet, tegen de islam.

AfD

In Duitsland grijpt het rechtsextremisme terug op het nationaalsocialisme. "In Duitsland is sinds de oorlog een traditie van burgerschapsvorming waarmee lessen uit het nationaalsocialisme werden geleerd. Dat heeft het overgrote deel van de Duitsers tot goede democraten 'opgeleid', maar bij zulke projecten is er ook altijd een paar procent dat zich daar juist tegen verzet." Daar speelt ook het schuldgevoel een rol, denkt Nijhuis, dat ertoe kan leiden dat je die schuld juist omdraait en op de ander projecteert. "In Oost-Duitsland speelt behalve het oorlogsverleden ook nog mee dat ze er tijdens de DDR-dictatuur geen democratische opvoeding hebben gehad."

Wat door de komst van de AfD is veranderd, is dat rechtsradicalen niet langer meer alleen randfiguren zijn. Nijhuis: "Doordat de grens aan de rechterkant doorlaatbaar is bij de AfD, kunnen rechtsextremisten een burgerlijk pak aantrekken en mensen bereiken waar ze anders niet bij waren gekomen. Een goed voorbeeld daarvan is Björn Höcke. Mensen zoals hij maken extreemrechts salonfähig bij rechtspopulisten. Het zijn geestelijke brandstichters."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/33777/aanslag-halle-nachtmerrie-voor-duitsland>